

अध्ययनको क्षेत्र	पाठ	अध्ययन विषयवस्तु	अध्ययन अध्यापन प्रक्रिया	पाठ्य सामग्रीको प्रयोग	कार्य घण्टी
हामी र हाम्रो समाज	विकासको अवधारणा	परिचय आवश्यकता महत्व विकासको अवस्था (विकसित, विकासोन्मुख, र अल्पविकसित) नेपालमा विकासका सम्भावनाहरू जस्तै: प्राकृतिक स्रोत साधन, मानवीय स्रोत आदि)।	विकासको चरणबद्ध अवस्था विकासको परिचय र आवश्यकता विकासको विभिन्न अवस्थाहरू विकसित, विकासोन्मुख र अल्पविकसित देशहरू परिचय र विषेशता नेपालको वर्तमान अवस्था नेपालको विकासमा प्राकृतिक र मानवीय स्रोत साधनको प्रयोगको अवस्था सम्भावना	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
	विकासको पूर्वाधार खानेपानी उर्जा जनशक्ति	परिचय महत्व प्रयोगको अवस्था वर्तमान अवस्था	विकासको पूर्वाधारका रूपमा खानेपानी ऊर्जा जनशक्तिको महत्व खानेपानीको महत्व सम्बन्धमा अनुभव सङ्कलन ऊर्जा र ऊर्जा बचतमा हाम्रो भूमिका जनशक्तिको परिचय प्रकार महत्व एवम् विकासमा देखिएका समस्या र समाधानका उपायहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
	सङ्घीय राज्यको अवधारणा	परिचय आवश्यकता महत्व सामाजिक विविधताको सम्मान, सन्तुलित समानुपातिक विकास सामाजिक न्याय अवसरको न्यायोचित वितरण स्थानीय प्रादेशिक सङ्घीय सरकारको परिचय	विकासको अवधारणा नेपालमा सङ्घीय राज्यको अवधारणा आवश्यकता महत्व सात प्रदेशमा विभाजित नेपालको नक्सा तथा विभिन्न विशेषताहरू राज्यको स्वरूपलाई स्थानीय, प्रादेशिक र सङ्घीय ढाँचामा विभाजन र सङ्क्षिप्त परिचय स्थानीय, प्रादेशिक र सङ्घीय सरकारको अधिकारको बाँडफाँड	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रा सामाजिक मूल्य मान्यता	न्याय, शान्ति र अहिंसाको पालना	न्यायिक व्यवहार र यसको पालना मानसिक शान्तिको अभ्यास शान्ति र संयमित व्यवहार सारी, परिवार र समुदायमा उत्पन्न विवादको शान्तिपूर्ण समाधान वचन र कर्मबाट परपीडनको निवारण प्राणीलाई कष्टबाट मुक्ति अरुको ईर्ष्या नगर्ने अहित नसोच्ने बानिको विकास	शान्तिको महत्व उपदेशात्मक संक्षिप्त सुनाउने मानसिक शान्तिको अवधारणा हिंसाको कारणले समाजमा उत्पन्न विकर्तिहरू अहिंसाभावको उद्योग्यता शान्ति र मेलमिलाप भएको कुनै घटना अध्ययन कारणहरू बोली वचन र व्यवहारको प्रदर्शन जीवजनावरलाई पनि माया, संरक्षण गर्ने उपाय अरुको ईर्ष्या र डाहा गर्दाका हानीहरू राम्रा कामको अनुसरण गरेमा जीवन सुखी हुने र खुसी प्राप्त गर्ने आधार सहयोग र सहकार्यको महत्व	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
	नेपालमा प्रचलित सामाजिक परम्परा र प्रचलन	गुठी, भेजा, पर्म, पैचो, ढिकुर, बडघर, माइजन, रोधी	समुदायमा प्रचलित केही सामाजिक प्रचलनहरू प्रचलनका सम्बन्धमा संवाद समुदायमा प्रचलित सामाजिक प्रचलनको सूची परिचय र महत्व सामाजिक परम्परा र प्रचलनका सम्बन्ध परम्परा र प्रचलन अपनाउने समुदाय, स्थान र गरिने कार्यहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
नागरिक चेतना, कर्तव्य र अधिकार	संघीय व्यवस्थापिका	संविधानको परिचय संविधान र सङ्घीय संसद सङ्घीय संसदको भूमिका एवम् कार्यहरू सङ्घीय संसदका दुवै	नेपालको संविधान संविधानको सामान्य परिचय सङ्घीय संसदको संविधान र कानून निर्माण प्रक्रिया सङ्घीय संसदका दुवै सदनको गठन	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया	४

		सदनको गठन प्रक्रिया	प्रक्रिया	फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	संघीय सरकार वा कार्यपालिका	सङ्घीय सरकारको परिचय सङ्घीय सरकारको गठन प्रक्रिया सङ्घीय सरकारका कार्यहरू	सङ्घीय सरकारको छोटो परिचय सङ्घीय सरकारको गठन प्रक्रिया सङ्घीय सरकारको कार्यहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
सामाजिक समस्या र समाधान	सामाजिक समस्या र विकृतिहरू	देखासिखी र फजुल खर्च बौद्धिक पलायन दाइजो प्रथा लागुपदार्थ दुर्व्यसन भ्रष्टाचार (आर्थिक र नैतिक)	बौद्धिक पलायनको परिचय यसको प्रभाव देखासिखी र फजुल खर्चले समाजमा पारेको प्रभाव निराकरणका लागि भूमिका सामाजिक समस्या तथा विकृतिहरू दाइजो प्रथा लागुपदार्थ दुर्व्यसन भ्रष्टाचार समाजमा पारेको नकारात्मक प्रभाव रोकथामका उपाय	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रो विगत	नेपाल शब्दको उत्पत्ति	नेपाल शब्दको अर्थ उत्पत्ति सम्बन्धीय किंवदन्ती	नेपालको प्राचीन कालखण्डहरूको परिचय नेपाल शब्दको उत्पत्तिको प्रचलित किंवदन्ती काठमाडौं उपत्यकाका राज्यहरूको प्राचीन कालराजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक अवस्था विगत एवम् नेपालको ऐतिहासिक सभ्यता	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
	नेपालको प्राचीन काल	सामाजिक आर्थिक गतिविधि	गोपाल महिषपाल किरात काठमाडौं उपत्यकाको प्राचिन विगत र सभ्यता	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
हाम्रा आर्थिक क्रियाकलाप	मौद्रिक कारोबार	मुद्रा अवधारणा कार्यहरू महत्व व्यावहारिक प्रयोग	मौद्रिक कारोबार अवधारणा मौद्रिक कारोबारको व्यावहारिक प्रयोग	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
	नेपालका वित्तीय संस्था	परिचय यिनीहरूबाट प्राप्त गर्न सकिने सेवाहरू	नेपालका वित्तीय संस्था वित्तीय संस्था कार्यहरू नेपालका वित्तीय संस्थाको परिचय कार्यहरू यी वित्तीय संस्थाहरूबाट प्राप्त गर्ने सेवाहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रो पृथ्वी	पृथ्वीका दैनिक र	स्थानको समयमा भिन्नता तापक्रम र चापको वितरणमा	पृथ्वीको भुकाव (६६.५ डिग्री) पृथ्वीको गतिको अवधारणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया	५

	वार्षिक गतिका प्रभावहरू	भिन्नता सूर्य ग्रहण र चन्द्र ग्रहण	पृथ्वीको दैनिक र वार्षिक गति ऋतु परिवर्तनको अवधारणा पृथ्वीको अक्ष तथा कक्षीय भूमध्यरेखा र प्रमुख मध्याह्न रेखाका अक्षीय भुकावसंग सूर्यको सम्बन्ध नेपालको अवस्थिति पहिचान नेपालको अवस्थितिमा दिन र रातको अवधारणा	कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नक्सा कार्य	नक्सा उतार्ने विधि र तरिका नक्सा सम्बन्धी आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू	विभिन्न किसिमका नक्सा उतार्ने विधि नेपाल तथा विश्वको नक्सामा विभिन्न तथ्यहरू उपयुक्त सङ्केत सहित भर्ने आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू नक्साका विधिहरूको परिचय विधिको व्यावहारिक उपयोगिता भौगोलिक तथ्यहरू जस्तै हिमाल, नदी, ताल, मठमन्दिर, प्राकृतिक सम्पदा, राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृषि उत्पादन क्षेत्र आदि भर्ने	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
जनसङ्ख्या र यसको व्यवस्थापन	जनसाइलियक परिवर्तनका निर्धारक तत्वहरू	जन्म मृत्यु वसाइँसराइ जन्म, मृत्यु र वसाइँसराइको मापन जनसङ्ख्या दोब्वर हुन लाग्ने समय	जनसाइलियक परिवर्तन निर्धारक तत्वहरू जन्म, मृत्यु र वसाइँ सराइका दर गणना गर्ने सूत्रहरूको प्रयोग गरी अभ्यास जनसाइलिया दोब्वर हुन लाग्ने समय गणना	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
हाम्रो अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र सहयोग	विभिन्न कुटनीतिक नियोगहरू र यसका कार्यहरू	राजदूतावास महावाणिज्य दूतावास संयुक्त राष्ट्रसंघ स्थायी नियोग काउन्सिलर कार्यालय	कुटनीतिक सम्बन्ध स्थापना भएका मुलुक कुटनीतिक नियोगमार्फत भए गरेका कार्य वा सहयोगहरूको सूची कुटनीतिक नियोग र नेपालसँगको सम्बन्ध कुटनीतिक सम्बन्ध र द्विपक्षीय सम्बन्ध नियोगको भूमिका आवश्यक पर्ने क्षेत्रहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
				जम्मा	६१
				जम्मा कार्य दिन	६५
				पुनरावृति	४

अध्ययनको क्षेत्र	पाठ	अध्ययन विषयवस्तु	अध्ययन अध्यापन प्रक्रिया	पाठ्य सामग्रीको प्रयोग	कार्य घण्टी
हामी र हाम्रो समाज	आफू बसेको प्रदेश	परिचय संरचना कार्य आफू बसेको प्रदेशको भौगोलिक अवस्थिति, सामाजिक र साँस्कृतिक रहनसहन आर्थिक अवस्था	आफू बसेको प्रदेश परिचय संरचना र कार्य आफू बसेको प्रदेशको भौगोलिक अवस्थिति, सामाजिक साँस्कृतिक रहनसहन आर्थिक अवस्था	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रा सामाजिक मूल्य मान्यता	नेपालमा प्रचलित सामाजिक तथा धार्मिक क्रियाकलाप	जातिगत परम्परा र संस्कार जन्म संस्कार विवाह संस्कार मृत्यु संस्कार धार्मिक एवम् साँस्कृतिक क्रियाकलाप	समुदायमा प्रचलित सामाजिक तथा धार्मिक परम्पराहरू नेपालमा प्रचलित धार्मिक परम्परा नेपालमा प्रचलित सामाजिक तथा धार्मिक परम्परा सम्बन्धमा नजिकका धार्मिक स्थल वा समुदायमा अवलोकन भ्रमण र प्रतिवेदन लेखन नेपालका सिमान्तकृत र लोपोन्मुख जातिहरूको परम्परा र संस्कारहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
	नेपालमा विविधता	विविधताको सम्मान एकता सामाजिक सद्भाव सहिष्णुता भौगोलिक धार्मिक, भाषिक, साँस्कृति, जातीय, वर्गीय, क्षेत्रीय, लिङ्ग, अपाँगता, पेशा व्यवसाय, खानपान, अभिरुचि	विविधतामा एकता एकता नै बल हो जात, धर्म, भाषा, वर्ग, लिङ्ग, अपाँगता भए पनि सबैविचको एकता, भाइचारा र सहअस्तित्वपरिचय र महत्व नेपाली समाजको समृद्धि र विकास सम्भावना समाजिक सद्भाव र सहिष्णुता धर्म, भाषा, पहिरन, संस्कार आदिको सम्मान, सहयोग र सम्भाव फरक चाडपर्व मान्नेहरूविच अभिप्रेरणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
नागरिक चेतना, कर्तव्य र अधिकार	न्यायपालिका	परिचय गठन प्रक्रिया कार्यहरू जिल्ला अदालत उच्च अदालत सर्वोच्च अदालत	न्यायपालिकाको छाटो परिचय जिल्ला अदालत, उच्च अदालत र सर्वोच्च अदालतको गठन प्रक्रिया संवैधानिक प्रावधान न्यायपालिकाले गर्ने कार्यहरू स्थानीय तहमा रहने न्यायीक समितिका कार्यहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
	समावेशीकरण	विभेद तथा वहिष्करणका स्वरूप जातीय लैंगिक वर्गीय अपांगता भाषिक तथा साँस्कृतिक समावेशीकरणको अवधारणा समावेशीकरणको आवश्यकता	स्थानीयस्तरमा विभेद र वहिष्करणका विरुद्ध व्यक्ति तथा संस्थाको योगदान समावेशीकरणको अवधारणा सकारात्मक विभेदको सामान्य अवधारणा समावेशीकरणको परिचय आवश्यकता महत्व	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
सामाजिक समस्या र समाधान	सामाजिक समस्या र विकृति हटाउने उपायहरू	जनचेतना मितव्ययीता आत्म अनुशासनको पालना व्यावहारिक शिक्षामा जोड असल संगत सदाचार कानुनको परिपालना	सामाजिक समस्या र विकृति विरुद्धका सामाजिक अभियान जिम्मेवारी बोध सामाजिक समस्या र विकृतिको समाधानमा महत्व मितव्ययी बन्न, आत्म अनुशासनको पालन गर्न असल साथीहरूको सङ्गत कानुनको परिपालनाका निम्न स्थानीय प्रश्नासनको भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	६

SYLLABUS-2080
सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा
Grade: 8

हाम्रो विगत	लोकतान्त्रिक गणतन्त्र	लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको विकास, सम्भावना, चुनौती	लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको विकास इतिहासदेखि वर्तमानसम्म लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको सम्भावना चुनौती	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रा आर्थिक क्रियाकलाप	नेपालको पर्यटन व्यवसाय / उद्योग	परिचय वर्तमान अवस्था महत्व रोजगार प्रवर्धन	पर्यटन उद्योगको वर्तमान अवस्था महत्व पर्यटन व्यवसाय र रोजगारी सिर्जना प्रवर्धन पर्यटन व्यवसाय गर्नका उत्प्रेरणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
	नेपालको वैदेशिक व्यापार	परिचय महत्व वर्तमान अवस्था प्रवर्धनका उपायहरू	नेपालको वैदेशिक व्यापारको परिचय, महत्व नेपालमा वैदेशिक व्यापारका चुनौतीहरू प्रवर्धनका उपायहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रो पृष्ठी	मौसम र हावापानी	परिचय मौसम र हावापानीमा फरक हावापानीमा परिवर्तन त्याउने तत्वहरू अक्षांश उचाइ सामुद्रिक दूरता जमिनको ढाल सामुद्रिक धार बनजडगल माटो स्थानीय तत्व	मौसम र हावापानीबिचको फरक हावापानीलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू सम्बन्ध सूची सामान्य वर्णन आफू रहेको स्थानको एक हप्ताको मौसमी अवस्थाको अभिलेख राखी ग्राफ लाइन (रेखा चित्रमा) बनाउने	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
	जलवायु परिवर्तन	परिचय नेपालमा सिर्सित समस्याहरू न्यूनीकरणका उपाहरू	जलवायु परिवर्तनको परिचय जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित समस्या समूहमा सूची निर्माण	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
	नक्सा कार्य	नक्सा उतार्ने विधि/तरिका नक्सासम्बन्धी आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू	विभिन्न किसिमका नक्सा उतार्ने विधि नेपाल तथा विश्वको नक्सामा विभिन्न तथ्यहरू उपयुक्त सङ्केत सहित भर्ने आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू नक्साका विधिहरूको परिचय विधिको व्यावहारिक उपयोगिता भौगोलिक तथ्यहरू जस्तै हिमाल, नदी, ताल, मठमन्दिर, प्राकृतिक सम्पदा, राष्ट्रिय निकूञ्ज, कृषि उत्पादन क्षेत्रादि भर्ने	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	२
जनसङ्ख्या र यसको व्यवस्थापन	नेपालको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्याको बनोट साक्षरता पेशा ग्रामीण तथा सहरी जनसङ्ख्या जनसङ्ख्याको बनोट	समुदायको जनसङ्ख्याको साक्षरता पेशाको तथ्याङ्क सङ्कलन जनसङ्ख्याको बनोटको अवधारणा जनगणनाको पछिल्ला दुईवटा जनगणनाका तथ्याङ्कको आधारमा साक्षरता, पेशा, ग्रामीण तथा सहरी	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू	४

SYLLABUS-2080**सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा****Grade: 8**

		अनुसार सामाजिक र आर्थिक जनजीवन	क्षेत्रको तथ्याङ्क सङ्कलन सामाजिक आर्थिक जनजीवनमा पार्ने प्रभाव	तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
हाम्रो अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र सहयोग	विमर्शेक	परिचय महत्व नेपालले प्राप्त गरेका उपलब्धि	विमर्शेकमा पर्ने देशहरूको सूची विमर्शेकका सदस्य राष्ट्र भएको नक्सा, अन्तरक्रिया, व्याख्यान, विमर्शेकबाट नेपालले प्राप्त गरेका उपलब्धि	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
				जम्मा	६०
				जम्मा कार्य दिन	६६
				पुनरावृति	६

अध्ययनको क्षेत्र	पाठ	अध्ययन विषयवस्तु	अध्ययन अध्यापन प्रक्रिया	पाठ्य सामग्रीको प्रयोग	कार्य घण्टी
हामी र हाम्रो समाज	आपनो प्रदेशमा रहेका प्रमुख विकास कार्यक्रम	आयोजना नाम परिचय महत्व विशेषता त्यसले पार्ने प्रभाव	सञ्चालित राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाहरू प्रदेश स्तरित मुख्य मुख्य विकास आयोजनाहरू सञ्चालित आयोजना वा कार्यक्रमको वर्तमान अवस्थाको देश विकासमा आयोजनाको आवश्यकता, महत्व, प्रभाव	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रा सामाजिक मूल्य मान्यता	नेपालको राष्ट्रिय सम्पदाहरू	राष्ट्रिय सम्पदाहरूको पहिचान राष्ट्रिय सम्पदाहरूको संरक्षण संवर्धन	राष्ट्रिय सम्पदाको परिचय दिने नेपालका राष्ट्रिय सम्पदाहरू विश्व सम्पदा सूचिमा सूचिकृत राष्ट्रिय सम्पदाहरूको सूची राष्ट्रिय सम्पदाहरूको महत्व राष्ट्रिय सम्पदाहरूको संरक्षणका उपायहरू राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षणमा सरोकारवालाको भूमिका राष्ट्रिय सम्पदासँग सम्बन्धित समाचार, सम्पादकीय र लेखहरू सङ्कलन तथा लेखन स्थानीय सम्पदाहरूको अवलोकन भ्रमण तथा प्रतिवेदन तयार	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
नागरिक चेतना, कर्तव्य र अधिकार	लोकतान्त्रिक गणतन्त्र	परिचय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा नागरिकको भूमिका	लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको अर्थ अवधारणा बताउने लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा नागरिकको भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
सामाजिक समस्या र समाधान	सामाजिक समस्या र विकृति समाधानमा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घसंस्थाको भूमिका	सामाजिक समस्या र विकृतिको समाधानमा संलग्न विभिन्न अन्तराष्ट्रिय सङ्घसंस्थाको सूची	भूमिकाको खोजी सामाजिक समस्या समाधानमा पुऱ्याएको योगदान	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रो विगत	हाम्रा वीर सहिदहरूको परिचय र योगदान	सहिदहरूको फोटो लखन थापा गढगालाल श्रेष्ठ दशरथ चन्द्र शुक्राराज शास्त्री धर्मभक्त माथेमा	छोटो परिचय योगदान नेपालले सिक्नु पर्ने कुराहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
हाम्रा आर्थिक क्रियाकलाप	वैदेशिक रोजगारी	परिचय महत्व चुनौती अवसर	वैदेशिक रोजगारीको परिचय वैदेशिक रोजगारको महत्व वर्तमान अवस्था अवसर चुनौती	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रो पृथ्वी	जलवायु परिवर्तन	परिचय नेपालमा सिर्सित समस्याहरू न्यूनिकरणका उपाहरू	जलवायु परिवर्तनको परिचय जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित समस्या समूहमा सूची निर्माण	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया	४

				फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालका छिमेकी देशहरू	भारत चीन सार्कराष्ट्रका अन्य मुलुकहरू पञ्चशिलका सिद्धान्त छिमेकी राष्ट्रहरूसँग नेपालको सम्बन्ध	अन्तर्राष्ट्रीय सिमानहरू खोजी भारत र चिनको अवस्थिति सिमाना, भौगोलिक अवस्था सार्क राष्ट्रका अन्य मुलुकहरूको सामान्य परिचय सार्कका अन्य मुलुक र नेपालको सम्बन्ध	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	५
	नक्सा कार्य	नक्सा उतार्ने विधि/तरिका नक्सासम्बन्धी आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू	विभिन्न किसिमका नक्सा उतार्ने विधि नेपाल तथा विश्वको नक्सामा विभिन्न तथ्यहरू उपयुक्त सङ्केत सहित भर्ने आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू नक्साका विधिहरूको परिचय विधिको व्यावहारिक उपयोगिता भौगोलिक तथ्यहरू जस्तै हिमाल, नदी, ताल, मठमन्दिर, प्राकृतिक सम्पदा, राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृषि उत्पादन क्षेत्र आदि भर्ने	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
जनसङ्ख्या र यसको व्यवस्थापन	नेपालको जनसङ्ख्याको वितरण र जनघर्त्व	भौगोलिक प्रदेश: हिमाल पहाड उपत्यका भित्री मध्येश तराई प्रादेशिक तह: सात प्रदेश	तथ्याङ्कका आधारमा नेपालको जनसङ्ख्या भौगोलिक प्रादेशिक वितरण जनघर्त्व जनसङ्ख्याको वितरण जनघनत्वलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
हाम्रो अन्तर्राष्ट्रीय सम्बन्ध र सहयोग	संयुक्त राष्ट्रसंघ	परिचय संयुक्त राष्ट्रसंघका अड्डगहरू नेपालविचको सम्बन्ध र सहयोग	संयुक्त राष्ट्रसंघको परिचय लोगो बडापत्र संयुक्त राष्ट्रसंघले नेपालमा गरेका सहयोग सहयोगको सूची नेपालले संयुक्त राष्ट्रसंघमा पुऱ्याएको योगदान	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
				जम्मा	४५
				जम्मा कार्य दिन	४९
				पुनरावृति	४

अध्ययनको क्षेत्र	पाठ	अध्ययन विषयवस्तु	अध्ययन अध्यापन प्रक्रिया	पाठ्य सामग्रीको प्रयोग	कार्य घण्टी
हामी र हाम्रो समाज	विकासको अवधारणा	परिचय आवश्यकता महत्व विकासको अवस्था (विकसित, विकासोन्मुख र अत्यविकसित) नेपालमा विकासका सम्भावनाहरू (जस्तै: प्राकृतिक स्रोत साधन, मानवीय स्रोत आदि)	विकासको चरणबद्ध अवस्था विकासको परिचय र आवश्यकता विकासका विभिन्न अवस्थाहरू विकसित, विकासोन्मुख, र अत्यविकसित देशहरू परिचय र विषेशता नेपालको वर्तमान अवस्था नेपालको विकासमा प्राकृतिक र मानवीय स्रोत साधनको प्रयोगको अवस्था सम्भावना	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३ पुनरा वृति
	विकासको पूर्वाधार खानेपानी उर्जा जनशक्ति	परिचय महत्व प्रयोगको अवस्था वर्तमान अवस्था	विकासको पूर्वाधारका रूपमा खानेपानी उर्जा जनशक्तिको महत्व खानेपानीको महत्व सम्बन्धमा अनुभव सङ्कलन उर्जा र उर्जा बचतमा हाम्रो भुमिका जनशक्तिको परिचय प्रकार महत्व एवम् विकासमा देखिएका समस्या र समाधानका उपायहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	सङ्घीय राज्यको अवधारणा	परिचय आवश्यकता महत्व सामाजिक विविधताको सम्मान, सन्तुलित समानुपातिक विकास सामाजिक न्याय अवसरको न्यायोचित वितरण स्थानीय प्रादेशिक सङ्घीय सरकारको परिचय	विकासको अवधारणा नेपालमा सङ्घीय राज्यको अवधारणा आवश्यकता महत्व सात प्रदेशमा विभाजित नेपालको नक्सा तथा विभिन्न विशेषताहरू राज्यको स्वरूपलाई स्थानीय, प्रादेशिक र सङ्घीय ढाँचामा विभाजन र सङ्झक्षिप्त परिचय स्थानीय, प्रादेशिक र सङ्घीय सरकारको अधिकारको बाँडफाँड	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	आफू बसेको प्रदेश	परिचय संरचना कार्य आफू बसेको प्रदेशको भौगोलिक अवस्थिति, सामाजिक र साँस्कृतिक रहनसहन आर्थिक अवस्था	आफू बसेको प्रदेश परिचय संरचना र कार्य आफू बसेको प्रदेशको भौगोलिक अवस्थिति, सामाजिक साँस्कृतिक रहनसहन आर्थिक अवस्था	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	आफ्नो प्रदेशमा रहेका प्रमुख विकास कार्यक्रम	आयोजना नाम परिचय महत्व विशेषता त्यसले पार्ने प्रभाव	सञ्चालित राष्ट्रिय गैरवको आयोजनाहरू प्रदेश स्तरित मुख्य मुख्य विकास आयोजनाहरू सञ्चालित आयोजना वा कार्यक्रमको वर्तमान अवस्थाको देश विकासमा आयोजनाको आवश्यकता, महत्व, प्रभाव	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
हाम्रा सामाजिक मूल्य मान्यता	न्याय, शान्ति र अहिंसाको पालना	न्यायिक व्यवहार र यसको पालना मानसिक शान्तिको अभ्यास शान्त र संयमित व्यवहार साथी, परिवार र समुदायमा उत्पन्न विवादको शान्तिपूर्ण समाधान वचन र कर्मबाट	शान्तिको महत्व उपदेशात्मक सक्तिहरू सुनाउने मानसिक शान्तिको अवधारणा हिंसाको कारणले समाजमा उत्पन्न विकृतिहरू अहिंसाभावको उद्दोधन शान्ति र मेलमिलाप भएको कुनै घटना अध्ययन कारणहरू बोली वचन र व्यवहारको प्रदर्शन	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	२ पुनरा वृति

		परपीडनको निवारण प्राणीलाई कष्टबाट मुक्ति अरुको ईर्ष्या नगर्ने अहित नसोच्ने बानिको विकास	जीवजनावरलाई पनि माया, संरक्षण गर्ने उपाय अरुको ईर्ष्या र डाहा गर्दाका हानीहरू राम्रा कामको अनुसरण गरेमा जीवन सुखी हुने र खुसी प्राप्त गने आधार सहयोग र सहकार्यको महत्व		
	नेपालमा प्रचलित सामाजिक परम्परा र प्रचलन	गुठी, भेजा, पर्म, पैचो, ठिकुर, बडघर, माइजन, रोधी	समुदायमा प्रचलित केही सामाजिक प्रचलनहरू प्रचलनका सम्बन्धमा संवाद समुदायमा प्रचलित सामाजिक प्रचलनको सूची परिचय र महत्व सामाजिक परम्परा र प्रचलनका सम्बन्ध परम्परा र प्रचलन अपनाउने समुदाय, स्थान र गरिने कार्यहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालमा प्रचलित सामाजिक तथा धार्मिक क्रियाकलाप	जातिगत परम्परा र संस्कार जन्म संस्कार विवाह संस्कार मृत्यु संस्कार धार्मिक एवम् साँस्कृतिक क्रियाकलाप	समुदायमा प्रचलित सामाजिक तथा धार्मिक परम्पराहरू नेपालमा प्रचलित धार्मिक परम्परा नेपालमा प्रचलित सामाजिक तथा धार्मिक परम्परा सम्बन्धमा नजिकका धार्मिक स्थल वा समुदायमा अवलोकन भ्रमण र प्रतिवेदन लेखन नेपालका सिमान्तकृत र लोपोन्मुख जातिहरूको परम्परा र संस्कारहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालमा विविधता	विविधताको सम्मान एकता सामाजिक सद्भाव सहिष्णुता भौगोलिक धार्मिक, भाषिक, साँस्कृति, जातीय, वर्गीय, क्षेत्रीय, लिङ्ग, अपांगता, पेशा व्यवसाय, खानपान, अभिरुचि	विविधतामा एकता एकता नै बल हो जात, धर्म, भाषा, वर्ग, लिङ्ग, अपांगता भए पनि सबैविचको एकता, भाइचारा र सहअस्तित्वपरिचय र महत्व नेपाली समाजको समृद्धि र विकास सम्भावना सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता धर्म, भाषा, पहिरन, संस्कार आदिको सम्मान, सहयोग र समभाव फरक चाडपर्व मान्नेहरूविच अभिप्रेरणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालको राष्ट्रिय सम्पदाहरू	राष्ट्रिय सम्पदाहरूको पहिचान राष्ट्रिय सम्पदाहरूको संरक्षण संवर्धन	राष्ट्रिय सम्पदाको परिचय दिने नेपालका राष्ट्रिय सम्पदाहरू विश्व सम्पदा सूचिमा सूचिकृत राष्ट्रिय सम्पदाहरूको सूची राष्ट्रिय सम्पदाको महत्व राष्ट्रिय सम्पदाहरूको संरक्षणका उपायहरू राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षणमा सरोकारवालाको भूमिका राष्ट्रिय सम्पदासंग सम्बन्धित समाचार, सम्पादकीय र लेखहरू सङ्गकलन तथा लेखन स्थानीय सम्पदाहरूको अवलोकन भ्रमण तथा प्रतिवेदन तयार	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तित्वहरू	हेनरी डचुना मदर टेरेसा	जीवनी प्रस्तुति मानवीय मूल्य र सामाजिक सेवामा पुऱ्याएका अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तित्वको योगदान अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तित्वको जीवन (बायोग्राफी) तयार अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तित्वको कामबाट विद्यार्थीले प्राप्त गरेको प्रेरणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
	स्काउट	स्काउटको भूमिका	स्काउटका गतिविधिहरू सञ्चालन	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया	२

		चरित्र निर्माण र अन्य अभ्यास	गतिविधिहरूको अवलोकन पृष्ठपोषण मार्गदर्शन स्काउटले चरित्र निर्माणमा खेलेको भूमिका विद्यार्थीहरूलाई स्काउटका गतिविधिमा संलग्न	कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
नागरिक चेतना, कर्तव्य र अधिकार	संघीय व्यवस्थापिका	संविधानको परिचय संविधान र सङ्घीय संसद सङ्घीय संसदको भूमिका एवम् कार्यहरू सङ्घीय संसदका दुवै सदनको गठन प्रक्रिया	नेपालको संविधान संविधानको सामान्य परिचय सङ्घीय संसदको संविधान र कानुन निर्माण प्रक्रिया सङ्घीय संसदका दुवै सदनको गठन प्रक्रिया	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	२ पुनरा वृति
	संघीय सरकार वा कार्यपालिका	सङ्घीय सरकारको परिचय सङ्घीय सरकारको गठन प्रक्रिया सङ्घीय सरकारका कार्यहरू	सङ्घीय सरकारको छोटो परिचय सङ्घीय सरकारको गठन प्रक्रिया सङ्घीय सरकारको कार्यहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	न्यायपालिका	परिचय गठन प्रक्रिया कार्यहरू जिल्ला अदालत उच्च अदालत सर्वोच्च अदालत	न्यायपालिकाको छोटो परिचय जिल्ला अदालत, उच्च अदालत र सर्वोच्च अदालतको गठन प्रक्रिया संवैधानिक प्रावधान न्यायपालिकाले गर्ने कार्यहरू स्थानीय तहमा रहने न्यायीक समितिका कार्यहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	समावेशीकरण	विभेद तथा वहिष्करणका स्वरूप जातीय लैडिगिक वर्गीय अपाइगता भाषिक तथा सांस्कृतिक समावेशीकरणको अवधारणा समावेशीकरणको अवधारणा आवश्यकता	स्थानीयस्तरमा विभेद र वहिष्करणका विरुद्ध व्यक्ति तथा संस्थाको योगदान समावेशीकरणको अवधारणा सकारात्मक विभेदको सामान्य अवधारणा समावेशीकरणको परिचय आवश्यकता महत्व	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	लोकतान्त्रिक गणतन्त्र	परिचय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा नागरिकको भूमिका	लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको अर्थ अवधारणा बताउने लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा नागरिकको भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	सेवा प्रवाह र सुशासन	सेवा प्रवाहको अवधारणा सुशासनको अवधारणा सुशासन सेवा प्रवाहमा राष्ट्रसेवको भूमिका	सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको सूची सुशासनको परिचय वा सुशासनको अवधारणा सुशासन र सेवा प्रवाहमा राष्ट्रसेवक कर्मचारीको भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
सामाजिक समस्या र समाधान	सामाजिक समस्या र विकृतिहरू	देखासिखी र फजुल खर्च बौद्धिक पलायन दाइजो प्रथा लागुपदार्थ दुर्घटन भ्रष्टाचार (आर्थिक र नैतिक)	बौद्धिक पलायनको परिचय यसको प्रभाव देखासिखी र फजुल खर्चले समाजमा पारेको प्रभाव निराकरणका लागि भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि	२ पुनरा वृति

			सामाजिक समस्या तथा विकृतिहरू दाइजो प्रथा लागुपदार्थ दुर्योग भ्रष्टाचार समाजमा पारेको नकारात्मक प्रभाव रोकथामका उपाय	अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	सामाजिक समस्या र विकृति हटाउने उपायहरू	जनचेतना मितव्ययीता आत्म अनुशासनको पालना व्यावहारिक शिक्षामा जोड असल संगत सदाचार कानूनको परिपालना	सामाजिक समस्या र विकृति विरुद्धका सामाजिक अभियान जिम्मेवारी बोध सामाजिक समस्या र विकृतिको समाधानमा महत्व मितव्ययी बन्न, आत्म अनुशासनको पालन गर्न असल सार्थीहरूको सङ्गत कानूनको परिपालनाका निम्न स्थानिय प्रश्नसनको भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	सामाजिक समस्या र विकृति समाधानमा अन्तराष्ट्रिय सङ्गठनस्थाको भूमिका	सामाजिक समस्या र विकृतिको समाधानमा सलग्न विभिन्न अन्तराष्ट्रिय सङ्गठनस्थाको सूची	भूमिकाको खोजी सामाजिक समस्या समाधानमा पुन्याएको योगदान	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	द्रन्द र व्यवस्थापन	समाजमा द्रन्द कारण, विश्लेषण र समाधान सञ्चारको भूमिका दोहोरो सञ्चार, वार्ता, मध्यस्थिता, सम्झौता	समाजमा हुने द्रन्दका कारणाहरूको समाजमा हुने द्रन्दका विश्लेषण समाधानका उपायहरू द्रन्द समाधानमा सञ्चारको भूमिका दोहोरो सञ्चार, वार्ता र मध्यस्थिताको भूमिका	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
हाम्रो विगत	नेपाल शब्दको उत्पत्ति	नेपाल शब्दको अर्थ उत्पत्ति सम्बन्धी किंवदन्ती	नेपालको प्राचीन कालखण्डहरूको परिचय नेपाल शब्दको उत्पत्तिको प्रचलित किंवदन्ती काठमाडौं उपत्यकाका राज्यहरूको प्राचीन कालराजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक अवस्था विगत एवम् नेपालको ऐतिहासिक सभ्यता	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३ पुनरावृति
	नेपालको प्राचीन काल	सामाजिक आर्थिक गतिविधि	गोपाल महिषपाल किरात काठमाडौं उपत्यकाको प्राचिन विगत र सभ्यता	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	लोकतान्त्रिक गणतन्त्र	लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको विकास, सम्भावना, चुनौती	लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको विकास इतिहासदेखि वर्तमानसम्म लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको सम्भावना चुनौती	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	हाम्रा वीर साहिदहरूको परिचय र योगदान	सहिदहरूको फोटो लखन थापा गझालाल श्रेष्ठ दशरथ चन्द शुक्रराज शास्त्री	छोटो परिचय योगदान नेपालले सिक्कु पर्ने कुराहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि	

		धर्मभक्त माथेमा		अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	मानव सभ्यता	परिचय युनानी (ग्रिस र रोम) सभ्यता सिन्धु धौरीको सभ्यता परिचय र प्रभाव	परिचय मानव सभ्यताको विकासक्रम ऐतिहासिक महत्व प्रभाव सिन्धु उपत्यकाका मोहन्जोदारो र हराप्पा सिन्धु उपत्यका सभ्यताले मानव जीवनमा प्रभाव युनानी (ग्रिस र रोम) सभ्यताको परिचय युनानी सभ्यताको मानव जीवनमा प्रभाव	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	४
	पुनर्जागरण	परिचय उपलब्धि	पुनर्जागरणको परिचय पुनर्जागरणको युगका उपलब्धिहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
हान्दा आर्थिक क्रियाकलाप	मौद्रिक कारोबार	मुद्रा अवधारणा कार्यहरू महत्व व्यावहारिक प्रयोग	मौद्रिक कारोबार अवधारणा मौद्रिक कारोबारको व्यावहारिक प्रयोग	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३ पुनरा वृत्ति
	नेपालका वित्तीय संस्था	परिचय यिनीहरूबाट प्राप्त गर्न सकिने सेवाहरू	नेपालका वित्तीय संस्था वित्तीय संस्था कार्यहरू नेपालका वित्तीय संस्थाको परिचय कार्यहरू यी वित्तीय संस्थाहरूबाट प्राप्त गर्ने सेवाहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालको पर्यटन व्यवसाय / उद्योग	परिचय वर्तमान अवस्था महत्व रोजगार प्रवर्धन	पर्यटन उद्योगको वर्तमान अवस्था महत्व पर्यटन व्यवसाय र रोजगारी सिर्जना प्रवर्धन पर्यटन व्यवसाय गर्नका उत्प्रेरणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालको वैदेशिक व्यापार	परिचय महत्व वर्तमान अवस्था प्रवर्धनका उपायहरू	नेपालको वैदेशिक व्यापारको परिचय, महत्व नेपालमा वैदेशिक व्यापारका चुनौतीहरू प्रवर्धनका उपायहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	वैदेशिक रोजगारी	परिचय महत्व चुनौती अवसर	वैदेशिक रोजगारीको परिचय वैदेशिक रोजगारको महत्व वर्तमान अवस्था अवसर चुनौती	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	सरकारी आय	परिचय	सरकारी आयको अवधारणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया	३

		स्रोतहरू कर र गैरकर आय	स्रोतहरू कर गैरकर आय	कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
हाम्रो पृथ्वी	पृथ्वीका दैनिक र वार्षिक गतिका प्रभावहरू	स्थानको समयमा भिन्नता तापकम र चापको वितरणमा भिन्नता सूर्य ग्रहण र चन्द्र ग्रहण	पृथ्वीको भुकाव (६६.५ डिग्री) पृथ्वीको गतिको अवधारणा पृथ्वीको दैनिक र वार्षिक गति ऋतु परिवर्तनको अवधारणा पृथ्वीको अक्ष तथा कक्षीय भूमध्यरेखा र प्रमुख मध्याह्न रेखाका अक्षीय भुकावसँग सूर्यको सम्बन्ध नेपालको अवस्थिति पहिचान नेपालको अवस्थितिमा दिन र रातको अवधारणा	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	मौसम र हावापानी	परिचय मौसम र हावापानीमा फरक हावापानीमा परिवर्तन त्याउने तत्वहरू अक्षांश उचाइ सामुद्रिक दूरता जमिनको ढाल सामुद्रिक धार वनजड्गल माटो स्थानीय तत्व	मौसम र हावापानीबिचको फरक हावापानीलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू सम्बन्ध सूची सामान्य वर्णन आफू रहेको स्थानको एक हप्ताको मौसमी अवस्थाको अभिलेख राखी ग्राफ लाइन (रेखा चित्रमा) बनाउने	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	जलवायु परिवर्तन	परिचय नेपालमा सिर्सित समस्याहरू न्यूनिकरणका उपाहरू	जलवायु परिवर्तनको परिचय जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित समस्या समूहमा सूची निर्माण	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालका छिमेकी देशहरू	भारत चीन सार्कराष्ट्रका अन्य मुलुकहरू पञ्चशिलका सिद्धान्त छिमेकी राष्ट्रहरूसँग नेपालको सम्बन्ध	अन्तर्राष्ट्रिय सिमानहरू खोजी भारत र चीनको अवस्थिति सिमाना, भौगोलिक अवस्था सार्क राष्ट्रका अन्य मुलुकहरूको सामान्य परिचय सार्कका अन्य मुलुक र नेपालको सम्बन्ध	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	विपद् व्यवस्थापन	नेपालमा घटने विपद्का घटनाहरू जोखिमको न्यूनीकरणका उपायहरू विपद् व्यवस्थापन रेडक्स विपद् व्यवस्थापनमा प्रदेश सरकार सद्गमसंस्थाको भूमिका	नेपालमा घटने विपद्का घटनाहरू जोखिमको न्यूनीकरणका उपायहरू विपद्का विभिन्न अवस्था विपत् पूर्वावस्था विपत्को अवस्था विपत्पछिको अवस्था व्यवस्थापनमा प्रदेश सद्गमसंस्थाहरू विपत्ले पारेको प्रभाव सम्भव भएसम्म प्रभावितका अनुभव विपत्सँग सम्बन्धित आफ्नो अनुभव	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नक्सा कार्य	नक्सा उतार्ने विधि र तरिका नक्सा सम्बन्धी आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू	विभिन्न किसिमका नक्सा उतार्ने विधि नेपाल तथा विश्वको नक्सामा विभिन्न तथ्यहरू उपयुक्त सङ्केत सहित भर्ने आधुनिक व्यावहारिक प्रविधिहरू नक्साका विधिहरूको परिचय	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य	३

			विधिको व्यावहारिक उपयोगिता भौगोलिक तथ्यहरू जस्तै हिमाल, नदी, ताल, मठमन्दिर, प्राकृतिक सम्पदा, राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृषि उत्पादन क्षेत्र आदि भर्ने	प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
जनसङ्ख्या र यसको व्यवस्थापन	जनसाइंसियक परिवर्तनका निर्धारक तत्वहरू	जन्म मृत्यु बसाइंसराइ जन्म, मृत्यु र बसाइंसराइको मापन जनसङ्ख्या दोब्वार हुन लाग्ने समय	जनसाइंसियक परिवर्तन निर्धारक तत्वहरू जन्म, मृत्यु र बसाइंसराइका दर गणना गर्ने सूचहरूको प्रयोग गरी अभ्यास जनसाइंसिया दोब्वार हुन लाग्ने समय गणना	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३ पुनरावृति
	नेपालको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्याको बनोट साक्षरता पेशा ग्रामीण तथा सहरी जनसङ्ख्या जनसङ्ख्याको बनोट अनुसार सामाजिक र आर्थिक जनजीवन	समुदायको जनसङ्ख्याको साक्षरता पेशाको तथ्याङ्क सङ्कलन जनसङ्ख्याको बनोटको अवधारणा जनगणनाको पछिल्ला दुईवटा जनगणनाका तथ्याङ्कको आधारमा साक्षरता, पेशा, ग्रामीण तथा सहरी क्षेत्रको तथ्याङ्क सङ्कलन सामाजिक आर्थिक जनजीवनमा पार्ने प्रभाव	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालको जनसङ्ख्याको वितरण र जनघत्व	भौगोलिक प्रदेशः हिमाल पहाड उपत्यका भित्री मध्येश तराई प्रादेशिक तहः सात प्रदेश	तथ्याङ्कका आधारमा नेपालको जनसङ्ख्या भौगोलिक प्रादेशिक वितरण जनघत्व जनसङ्ख्याको वितरण जनघनत्वलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	नेपालमा बसाइंसराइ	कारण प्रभाव	नेपालमा बसाइंसराइका तत्वहरू आकर्षण र विकर्षण बसाइंसराइले समाजमा पारेको प्रभाव समाज परिवर्तन र विकासका लागि बसाइंसराइको आवश्यक छ, या छैन	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
हाम्रो अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र सहयोग	विभिन्न कुट्नीतिक नियोगहरू र यसका कार्यहरू	राजदूतावास महावाणिज्य दूतावास संयुक्त राष्ट्रसंघ स्थायी नियोग काउन्सिलर कार्यालय	कुट्नीतिक सम्बन्ध स्थापना भएका मुलुक कुट्नीतिक नियोगमार्फत भए गरेका कार्य वा सहयोगहरूको सूची कुट्नीतिक नियोग र नेपालसँगको सम्बन्ध कुट्नीतिक सम्बन्ध र द्विपक्षीय सम्बन्ध नियोगको भूमिका आवश्यक पर्ने क्षेत्रहरू	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	२ पुनरावृति
	विमस्टेक	परिचय महत्व नेपालले प्राप्त गरेका उपलब्धि	विमस्टेकमा पर्ने देशहरूको सूची विमस्टेकका सदस्य राष्ट्र भएको नक्सा, अन्तर्राष्ट्रिय, व्याख्यान, विमस्टेकबाट नेपालले प्राप्त गरेका उपलब्धि	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	संयुक्त राष्ट्रसंघ	परिचय संयुक्त राष्ट्रसंघका अड्डगाहरू नेपालविचको सम्बन्ध र सहयोग	संयुक्त राष्ट्रसंघको परिचय लोगो बढापत्र संयुक्त राष्ट्रसंघले नेपालमा गरेका सहयोग सहयोगको सूची	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृया कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू	

			नेपालले संयुक्त राष्ट्रसंघमा पुन्याएको योगदान	तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	साइबर अपराध	साइबर अपराधको परिचय नेपालमा साइबर अपराध साइबर अपराध विरुद्धको सचेतना कानुनी व्यवस्था	नेपालमा साइबर अपराधका घटनाहरू कानुनी व्यवस्थाको सूची साइबर अपराध विरुद्धको सचेतना	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	
	समसामयिक गतिविधि र घटना	परिचय विभिन्न घटनाहरू मानव जीवनमा पारेको असर	समसामयिक घटनाहरू सङ्कलन समसामयिक घटनासँग सम्बन्धित समाचार	सामुहिक छलफल तथा अन्तरकृत्या कक्षा शिक्षण चार्ट तथा डिस्प्ले कार्ड मल्टी मिडिया फोटोहरू आदि अभ्यासका लागि प्रश्नहरू तालिका तथा तथ्य प्रकासित पत्र पत्रिकाका लेखहरू	३
				जम्मा	५२
				जम्मा कार्य दिन	५३
				पुनरावृति	१

निर्णयात्मक मूल्यांकनको कुल भारको ५० प्रतिशत आन्तरिक मूल्यांकनमा रूपमा आन्तरिक मूल्यांकनबाट समावेश गरिने छ भने अन्तिम परीक्षाबाट बाँकी ५० प्रतिशत अड्क समावेश गरिने छ ।

नोट: प्रश्नहरू परीक्षा बोर्डको विशिस्टीकरण तालिका बमोजिमका हुने छन् । जुन अहिले सम्म उपलब्ध भएको छैन ।

पछिल्लो परीक्षामा पहिलेको परीक्षालाई विभाजन गरिएको खण्डबाट करिब एक तिहाई प्रश्नहरू हुन सक्नेछन् ।

सिकाइ प्रकृया पुरा गर्न विद्यार्थीलाई अतिरिक्त कक्षा लिइए पनि नियमित कक्षामा नै सम्पूर्ण पुरा गर्न सक्ने गरि अध्ययन अध्यापन गराउनु उचित रहने छ । शिक्षकले स्वविवेक प्रयोग गरी कक्षा सञ्चालन गर्ने र विद्यार्थीको सिकाइ प्रकृया पूर्ण गराउनको लागि कार्य घण्टा केही तल माथी गर्न सक्नेछन् ।